

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

DOĞU AKDENİZ'DE BİZANS-HAÇLI ÇATIŞMASI (ANTAKYA ÖRNEĞİ)

Fatma İNCE

Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, fatma.ince@inonu.edu.tr

0000-0003-4579-6703

Atıf / Citation: İnce, F. (2022). Doğu Akdeniz'de Bizans-Haçlı çatışması (Antakya örneği). *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (İNİJOSS), 11(1), 196-210.
<https://doi.org/10.54282/inijoss.929123>

<https://doi.org/10.54282/inijoss.929123>

Öz

Haçlıların, haçlı seferlerini başlatmalarının en önemli itici güçlerinden birisi Peçenekler, Selçuklular ve Çaka Beyliği (1081-1093) tarafından sürekli sıkıştırılan Bizans Devleti'nin Batı'dan istemiş olduğu yardımdır. Ancak Bizans Devleti, Batı'dan bu yardımı isterken düşüncesi çok farklıydı. Onlar, haçlılardan paralı asker olarak yararlanabileceklerini, Selçuklulara karşı kaybetmiş oldukları toprakları onlar sayesinde yeniden elde edebileceklerini, işleri bittiğinde de haçlıların ülkelerine geri döneceklerini düşünüyordular. Yaşanan hadiseler, haçlıların Anadolu'ya sadece Bizans'a yardım etmek için değil aynı zamanda burada toprak kazanarak, yerleşmeye geldiklerini göstermiştir. Nitekim I. Haçlı Seferi sonrası kurulan haçlı kontlukları haçlıların bu niyetlerinin en bariz göstergesidir. Ayrıca onların düzenlemiş olduğu her sefer Bizans İmparatorluğu'nun parçalanması süreci haline gelmişti. Dolayısıyla da Bizans Devleti, haçlıların iyi niyetli olmadıklarını fahmedince ilk seferden itibaren onlara karşı bir takım önlemler almak zorunda kalmışlardır. Almış oldukları bu önlemler haçlıları oldukça zor durumda bırakmış bundan dolayı haçlılarda Bizans'a karşı bir nefret meydana gelmiştir. Haçlı seferleri öncesinde Bizans Devleti'nin batılılar, batıların da Bizans Devleti hakkında çok fazla fikir sahibi olduğunu söylememiz oldukça zor. Bizanslıların ve batıların bir arada yaşadıkları Güney İtalya gibi yerler haricinde iki taraf arasındaki ilişkiler genellikle paralı asker, elçi, tüccar, seyyah gibi unsurlar sayesindeydi. Bunlar vasıtasıyla gerçekleşen ikili ilişkilerde haçlılar Bizanslıları "korkak ve kadınsı", Bizanslılar da batılları "barbar" olarak tanımlamaktaydılar. Bu çalışmada Doğu Akdeniz'de Bizans-Haçlı çatışması, Antalya örneği bağlamında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Haçlılar, Haçlı seferleri, Selçuklu Devleti, Bizans Devleti, Önyargı

BYZANTINE-CRUSADE CONFLICT IN THE EASTERN MEDITERRANEAN (ANTAKYA EXAMPLE)

Abstract

One of the most important driving forces of the Crusaders to start the crusades is the help that the Byzantine State requested from the West, which was constantly pressed by the Pechenegs, the Seljuks and the Çaka Principality (1081-1093). However, when the Byzantine State asked for this help from the West,

its thought was very different. They thought that they could benefit from the crusaders as mercenaries, that they would regain the lands they had lost against the Seljuks, and that the crusaders would return to their country when their work was finished. The events showed that the crusaders came to Anatolia not only to help Byzantium, but also to settle here by gaining land. As a matter of fact, the crusader counties established after the First Crusade are the most obvious indicators of these intentions of the crusaders. Also, every expedition they organized had become a process of disintegration of the Byzantine Empire. Therefore, when the Byzantine State realized that the crusaders were not well-intentioned, they had to take some precautions against them from the first time. These measures they took left the crusaders in a very difficult situation, therefore, the crusaders had a hatred against Byzantium. Before the Crusades, it is very difficult to say that the Byzantine State had much information about the westerners and the westerners about the Byzantine State. Except for places like Southern Italy, where Byzantines and westerners lived together, the relations between the two sides were mostly due to factors such as mercenaries, ambassadors, merchants and travelers. In the bilateral relations realized through these, the crusaders defined the Byzantines as "cowardly and feminine", and the Byzantines defined the westerners as "barbarian". In this study, the Byzantine-Crusader conflict in the Eastern Mediterranean will be examined in the context of Antakya example.

Key Words: Crusaders, Crusades, Seljuk State, Byzantine State, Prejudice.

GİRİŞ

Haçlı seferleri Doğu ile Batı'nın karşılaşması olarak tanımlanmaktadır. 1096-1291 yılları arasında meydana gelen bu seferler özellikle Karolenj Devleti'nin yıkılışı sonrasında Avrupa'da yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasi darboğaza çözüm bulmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.¹

Ancak geniş halk kitlelerinin katılımını sağlayabilmek amacıyla dini unsurlar ön planda tutulmuştur. Avrupa'da ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda bir kargaşa yaşanırken, İslam ülkelerinin zenginliği Avrupalıların gözünden kaçmıyordu. Dolayısıyla haçlı seferleri için ileri sürülen dini unsurlar bu sefer açısından bir amaç değil sadece araçtır. Onlara göre Doğu'nun zenginliklerini ellerinde tutan Türkler hem Hristiyanlık düşmanı hem de doğunun zenginliklerine giden yolda engel olmaları dolayısıyla, Avrupa açısından düşmandı. Bu sebeple de Hristiyan kralları ve kontları birlik olarak barbar, acımasız, zalim ve vahşi olarak nitelendirdikleri Türkleri doğudan çıkarmalıydılar. (Runciman, I, 2008, s.90, Demirkent, 2013, s.1, Deniz, Kamacı, 2013, s.73, İnce, 2019, s.11-12).

Türklerin Anadolu'da hızla ilerlemeleri, bütün Avrupa'yı ve Bizans'ı dehşet içerisinde bırakmıştı. Bizans Devleti bir taraftan Türkiye Selçuklu Devleti, bir taraftan Peçenekler diğer taraftan da Çaka Bey (1081-1092), tehdidi karşısında çaresiz kalmış ve bunun neticesinde de Katolik Hristiyan dünyasından yardım talep etmek zorunda kalmıştır. Bizans, Batı'dan yardım isterken, haçlılardan Türklere karşı paralı asker olarak istifade edilebileceğini düşünüyorlardı. Haçlılar ise ele geçirdikleri bölgelere yerleşmek amacıyla geliyorlardı. Zaten haçlıların sefer başladıktan sonra sergilemiş oldukları tavırlar da onların dinlerini ve Kutsal Ülkeyi kurtarmak amacıyla olmadıklarını çok bariz bir şekilde göstermiştir. Urfa, Antakya gibi yerlerde haçlı devletleri kurmaları, yine güzergâhları üzerinde bulunan Almanya'nın bazı şehirlerinde ve

¹ David Nicolle, özellikle I. Haçlı Seferi'ne katılanların çoğunun zaten müreffeh bir yaşama sahip olduğundan ve "haçlı seferlerinin servet arayan fakir şövalyeler için bir kaçış aracıdır." şeklindeki düşüncenin büyük ölçüde bir efsane olduğundan söz etmektedir. Sefere katılan süvarilerin büyük bir kısmının şövalyelerden meydana geldiğini, piyadelerin ise büyük ölçüde profesyonel askerlerden, müreffeh köylülerden ve kasabalılardan meydana geldiğini söylemektedir.(Nicolle, 2001, s.19).

Macaristan’da uygulamış oldukları olumsuz davranışlar, onların gerçek amaçlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. (Urban and Crusaders, 1901, s.2, Oldenburg, 1996, s.61, Carnotensis, 2009, s.46-50, Kaleli, 2018, s.1244-1259, İnce, 2019, s.12, İnce, 2020, s.15).

Clermont Konsili, haçlı seferlerinin başlangıç noktasıdır. Bu konsil ile alakalı o dönemin önemli müelliflerinden Fulcherius şu bilgileri vermektedir: “*Papa Urbanus, Roma topraklarının iç kısımlarının Türkler tarafından fethedildiğini ve bu hareketle Hristiyanlara zalimce boyun eğdirildiğini duyduğunda Clermont’ta bir meclis toplanmasına karar verdi.*”² (Urban and Crusaders, 1901, s.2, Carnotensis, 2009, s.46-50, Demirkent, 2013, s.2).

“...daha sonra Papa bir sorundan daha bahsetti. Dünyanın başka bir köşesinde çok daha büyük sıkıntılar içinde olan Hristiyanlar bulunmaktaydı. Tanrının oğulları, kendi aranızda barışı koruyacağınıza ve kutsal kilisenin haklarını öncekinden daha içtenlikle muhafaza edeceğine dair ona söz verdiniz. Burada Tanrı’ya amacınızın gücünü gösterebileceğiniz acil bir vazife söz konusu. Sizin, yardıma ihtiyacı olan ve bunun için yalvaran doğudaki kardeşlerinize hemen yardım götürmeniz gerekmektedir.” (Carnotensis, 2009, s. 50-51).

Papa, Clermont Konsili’nde doğudaki dindaşlarını Türklerin zulüm ve baskısından kurtarmak amacıyla düzenlenecek bir seferin ne kadar önemli ve şerefli bir görev olduğunu ifade etmiştir. Konsil’de ayrıca Türklerin egemenliği altında yaşayan Hristiyanların ne kadar zor bir durumda oldukları da vurgulanmıştır. Türklerin kendi dinlerinden olmayan diğer unsurlara karşı hoşgörüsü pekâlâ bilinmekteydi. Mesela Kudüs, Türkler tarafından fethedildikten sonra buraya yapılan hac ziyaretleri hiç kesilmemişti. Hristiyanların kendi mahkemeleri vardı ve kiliselerinde de ibadetlerini özgürce yapabiliyorlardı. Halbuki Türkler, Anadolu’ya henüz gelmeden, Bizans Devleti başka bir dine mensubiyet bir yana kendi mezheplerinden olmayan dindaşlarına dahi eziyet etmekteydi.³

Papa II. Urban’ın haçlı seferi çağrısı yapmak için topladığı ilk konsilden istenilen netice elde edilemedi. Bundan sonra devreye Keşiş Pierre l’Ermite (1050-1115) girdi. Keşiş Pierre l’Ermite (1050-1115) altında bir katırla bütün Fransa’yı dolaşarak, halkı ateşli nutukları ile galeyana getirmeye çalıştı. Keşiş halka şöyle hitap ediyordu:

² Clermont Konsilinin başlangıçta Vezelay’da ya da Le Puy’da toplanması planlanmıştır. Ancak Papa II. Urban 1095 yazında konsili Clermont’ta topladı. 300 kişinin katıldığı bu konsilde daha çok Fransız, İtalyan ve İspanyol delegasyonları vardı. Clermont Konsili’nde sadece haçlı seferleri üzerinde durulmamıştır. Bu konsilde, Fransız Kilisesinin reformu, Fransız Kralı I. Philip’in evlilik sorunlarının çözümü de çok önemli bir yere sahipti. Konsilde altmış bir kararname onaylanmış ve aynı zamanda birkaç dava da sonuçlanmıştır. Urban’ın konseyi sonuçlandırıldığı konuşmaya kadar doğuya haçlı seferi ilan edilmemiştir. Bu toplantı katılımının fazla olması dolayısıyla açık havada yapılmıştır.(Smith, 2003, s.23, Monochus, (Robert the Marx), 2005, s.79-81,Blumenthal, 2006, s.263-265).

³ Roma idaresi altındaki Ermeniler, V. yüzyılda Hristiyanlığı kabul ettiler. Bu durum ilk bakışta, Bizans-Ermeni ilişkilerinin seyri açısından olumlu olarak görülebilir. Ancak gerçek hiç de böyle değildir. Çünkü Ermeniler, Hristiyanlığı kabul ettikten bir müddet sonra, Papaz Gregor’un kurduğu Gregoryan Kilisesi’ne bağlanmışlardı. Rum Kilisesi, Bizans içerisinde Gregoryan Kilisesi’nin gücünü artıracığı endişesi taşımaktaydı. Bundan dolayı da Ermeniler bilinçli bir tehçire tabi tutuldular. Önce, Ermeni feodal aileler, yaşadıkları bölgelerden zorla göç ettirildi. Arkasından da bölge halkı aynı zorlamayla Trakya bölgesine gönderildi. Bizans Devleti’nin, Ermenilere uygulamış olduğu bu baskıcı tavır Türklerin bölgeye gelişlerine kadar devam etmiştir. Bundan dolayı da Bizans zulmü altında ezilen Süryaniler ve Ermeniler “*Rafizi*”, Rumları kadınlaşmış saymışlar, onları cezalandırmak için Allah’ın Türkleri gönderdiğine inanmışlardı. (Ercan, 2001, s.38, Turan, 2003, s.203-205).

“-Allah’ı Kurtarın!...

-Allah’ın annesini kurtarın.

-Mübarek Kudüs şehrini kurtarın.

-Türk generali Atsız, Allah’ın merkadinî ahır olarak kullanmaktadır. Allah’ın merkadinî kurtarın” (Kotan, 1974, s.25).

Keşiş Pierre l’Ermitte’nin bu girişimlerinden sonra 26 Kasım 1095 tarihinde Papa Urban, Fransa’nın Clermont şehrinde ikinci meclisini topladı. Papa bu toplantıda yüksekçe bir kürsüye çıkıp, haçlı seferlerinin yapılması için halka çağrıda bulundu. II. Urban (1088-1099), bunun bir hac yolculuğu olacağını dile getirdi. Fakat sefere katılacakların silah taşıyan şövalyeler, sağlıklı ve genç kişilerden oluşması gerektiğini, keşişlerin ise piskoposlar ve başrahipler izin verirse gidebileceklerini önemle vurgulamıştır. (Runciman, I, 2008, s.85, Demirkent, 2013, s.5).

Herkesin yaz başında hareket edecek şekilde kendisini hazırlaması istenmiştir. Papa’nın bu sözleri karşısında halk heyecanlanarak, “*Deus levall*” (Tanrı böyle istiyor) nidaları atmışlardır. II. Urban vaazını tamamladıktan sonra kalabalık içinde Le Puy Piskoposu Adhemar de Monteil, kutsal sefere katılmak için ilk öne atılan kişi olmuş ve bu hareketin başına getirilmiştir. II. Urban, piskoposları tekrar toplayarak, konsilde kabul edilen sefere katılacakların günahlarının affolunacağına dair beyannameye, sefere katılacakların mallarının kilise himayesinde korunacağı maddesini de ilave ettirmiştir. Seferden döndüklerinde tekrar savaşıya teslim edilmesi, sefere katılanlara bunun nişanesi olarak, haç işareti taşınması, haçı kabul edenlerden Kudüs’e katılacağına dair yemin etmesi, eğer oraya gitmezlerse aforoz edilmesi kararlaştırılmıştır. Sefere katılmak için büyük arazi sahiplerinden ilk başvuran kişi Toulouse Kontu Raymond olmuştur. Kendisi sefere liderlik etmek istese de Papa II. Urban, bu konuya sıcak bakmayacaktır. Clermont Konsili’nde alınan kararlar, Limopes’ten Flandre’ye tüm haçlılara mektuplarla ulaştırılmıştır. Cenova, Bologna, Pisa ve Milan’a elçiler gönderilmiştir. İskoçya, Danimarka ve İspanya’dan da birçok insan haçlı yemini etmek için başvurmuş, onların katılımı sefere önemli bir askeri temel sağlamıştır. (Urfalı Mateos, 2000, s.111-112, Erer, 2002, s.38, Runciman, I, 2008, s.85-88, Kırpık, 2009, s.52).

1. ANTAKYA’NIN HAÇLILAR TARAFINDAN İŞGALİNE KADAR HAÇLI-BİZANS İLİŞKİLERİ

Birinci Haçlı Seferi’nin ilk ordusu Pierre l’Ermitte öncülüğünde yola çıkmıştır. Bu ordu içerisinde çok az sayıda asker ve şövalye bulunmaktaydı. Ordu daha çok fakir halktan oluşan kadın-erkek, yaşlı-gençler sınıftan kalabalık insan topluluklarından meydana gelmekteydi. Bundan dolayı bu ilk orduya “*Köylü Haçlı Orduları*” ismi verilmiştir. (Kırpık, 2009, s.75). Pierre l’Ermitte ve ordusu yollarda birçok tahribat yaptıktan sonra Almanya’ya ulaştılar ve vahşiyane tavırlarını burada da devam ettirdiler. Almanya’nın Verdün, Mein, Spire ve Worms şehirlerinde

ele geçirdikleri 3000 Yahudi'yi hemen öldürdüler. Almanya'da yaşanan bu korkunç manzaranın aynısı, haçlıların yolları üzerinde bulunan Bulgar, Sırp ve Macar topraklarında da devam etti.⁴

Aslında Macar Kralı, Pierre l'Ermitte'nin ordusunu büyük bir hoşgörü ile karşılamıştı ve ona elinden geldiğince de yardımda bulunmuştu. Ancak ordu Semlin'e varınca bu şehrin valisi ordunun düzensizliğinden ve büyüklüğünden ürkerek, onların hareketini sınırlamaya çalıştı. Bunun üzerine Pierre l'Ermitte'nin ordusu da şehrin kalesine saldırdı ve bu iki taraf arasındaki çatışma esnasında 4000 Macar hayatını kaybetti. Bundan sonra Macar Kralının kendilerinden intikam alacağı düşüncesi ile haçlı ordusu alelacele Sava Nehri'ni geçmeye çalıştılar. (Kotan, 1974, s.26).

Bizans Valisi Niketas, haçlıları nehri geçiş sırasında kontrol altına almaya çalıştıysa da bu büyük kitle ile baş edemeyeceğini anlayıp birliklerini Niş'e çekti. Korkuya kapılan Belgrad halkı da şehri boşalttı. Belgrad'a giren haçlılar burayı yakıp yıktılar. Belgrad'dan sonraki güzergâhlarında bulunan Niş de aynı akıbete uğradı. Ama Niş valisi de boş durmadı ve bütün askerleri ile bunların üzerine yürüdü. Pierre l'Ermitte'nin ordusu bozguna uğradı ve pek çok kişi öldü. Bizanslıların elinden kurtulanlarsa ertesi gün bir araya gelerek, yola koyuldular. Ancak sayıları oldukça azalmıştı. 12 Temmuz 1096'da Sofya'ya varan Pierre l'Ermitte'nin ordusu buradan itibaren bir refakat birliğinin gözetiminde Edirne üzerinden ilerleyerek, 1 Ağustos 1096'da İstanbul'a ulaştı. (Anna Komnena, 1996, s.302-303).

Haçlılar, İstanbul'a vardıktan sonra onlara küçük gruplar halinde şehri gezme izni verilmiştir. İstanbul, güzelliği ile haçlıları adeta büyüledi. O dönemin tanınmış Avrupa şehirleri arasında en kalabalık nüfusa sahip olanı 30.000 civarındaydı. Oysa İstanbul'da sadece sur içindeki nüfus 250.000 idi. Şehir mimari yapıları, mozaik süslemeleri, sarayları ve bahçeleri ile haçlılar açısından oldukça etkileyiciydi. İstanbul'daki haçlıları disiplin altında tutmak, pek mümkün değildi. Bundan dolayı imparator, haçlıları 6 Ağustos'ta Anadolu yakasına geçirdi. (Agullers (Raymond D'aguilers), 1921, s.104, Anna Komnena, 1996, s.302-303, Demirkent, 1996, s.15).

Pierre l'Ermitte liderliğindeki haçlı ordusu İmparator Alexios tarafından Kadıköy'e geçirilerek, Yalova yakınındaki Kibotos karargahına yerleştirildi. Burada, onlara arkalarından gelen haçlı ordularını beklemeleri tavsiyesinde bulunuldu. Ancak haçlılar Anadolu'ya geçirildikten sonra da rahat durmadılar. Özellikle İtalyanlar ve Almanlar etrafı yağmalamaya ve Hristiyanlar da dahil olmak üzere herkesi öldürmeye başladılar. Aynı zamanda bir üs olarak kullanmayı düşündükleri Kserigordon Kalesini de aldılar. Ancak Selçuklular, 29 Eylül 1096 günü Kserigordon önüne geldiler ve kalenin etrafındaki kuyu ve kaynağı ele geçirdiler. Haçlılar, bu durum karşısında içine düştükleri susuzluğa ancak sekiz gün dayanabildiler ve sonunda da teslim almak mecburiyetinde kaldılar. (Aquensis, 2007, s.33-35, Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s.53).

Bu durum, Kılıç Arslan'ın (1092-1107) casuslarınca geriye kalan haçlıların karargahında, bilinçli bir propagandayla haçlıların galibiyet kazandığı şeklinde yayıldı. Bundan cesaretlenen

⁴ Bulgaristan'da haçlıların yaptığı tahribatı ve katliamı gören Bulgar piskoposu Teofilart: *"Frankların memleketimizden geçmeleri bizi o derece meşgul ve müteessir etti ki artık kim olduğumuzu bile idrak edemeyecek hale geldik."* demektedir. (Kotan, 1974, s.26).

haçlılar, Kılıç Arslan tarafından Drakon Köyü yakınlarında imha edildiler. Haçlıların önce Kserigordon arkasından da Drakon Köyü yakınlarında uğramış oldukları bu yenilgi, Selçukluların hiç de hafife alınmayacak bir rakip olduklarını haçlılara öğretmişti. Nitekim daha haçlı orduları İstanbul'da iken Bizans İmparatoru Alexios, ukala tavırlarda bulunan ve hiç yenilmediğini söyleyen bir Frank soylusuna şunları söylemişti: *"Bugüne kadar kendine rakip olacak kimse bulamadınsa, şimdi bu fırsatı bol bol bulacaksın. Sana şu öğüdü vermek isterim: savaş için dizilen ordunun saflarının ne sonunda ne de başında ol. Bunun yerine ordunun orta yerinde dur. Çünkü bu Türkler ile uzun süre savaştım ve onların yönetimi hakkında deneyimim vardır."* (Anna Komnena, 1996, s.320, Krey, 1921, s.109, Runciman, I, 2008, s.118).

Düzensiz ordunun arkasından yola çıkan düzenli ordu içerisinde ise Avrupa'nın en cesur şövalyeleri ve en asil aileleri bulunmaktaydı. Bu ordu üçe ayrıldı: ilk ordu Raimond de Tuluz idaresindeydi. Bunlar İtalya'nın kuzeyinden ilerleyerek, Hırvatistan ve Bulgaristan'dan geçip, İstanbul önlerine ulaşmayı planlamaktaydı. İkinci grup Tancred ile Bohemud idaresindeydi ve bunlar da Arnavutluk üzerinden İstanbul'a ulaşacaklardı. Üçüncü grup ise, Gedofroi de Bouillon komutasındaydı. Bunlar da Flandre'den hareket etmişlerdi ve Almanya üzerinden İstanbul'a ulaşmayı hedeflemekteydiler. (Kotan, 1974, s.29).

Gedofrai de Bouillon idaresindeki haçlılar, Macar topraklarına geldiklerinde, Macar Kralı bunları ülkesine sokmak istemedi. Çünkü düzensiz haçlı ordusunun Macar topraklarından geçerken yapmış oldukları yağma ve katliam henüz unutulmamıştı. Ancak Gedofrai de Bouillon, Macar Kralını ikna etmeyi başardı ve ona topraklarında asla bir kargaşaya izin vermeyeceğine dair de teminat verdi. Gedofrai, Macar topraklarında krala verdiği sözü yerine getirdi. Ama Bulgar topraklarına geçilir geçilmez haçlılar aynen düzensiz ordunun yaptığı gibi yağma ve çapulculuk hareketlerine giriştiler. Gedofrai de Bouillon'ın bu durumu engellemek için bütün girişimleri de neticesiz kaldı. Sadece Gedofrai liderliğindeki ordu değil, diğer iki ordu da yollarda birçok huzursuzluk çıkartarak, İstanbul önlerine vardılar. (Kotan, 1974, s.29-30).

İstanbul önlerine gelen bu ordular, imparatoru oldukça tedirgin etti. İmparator, bu haçlı ordusundan vasallık yemini almak istedi ancak bu hiç de kolay olmadı. Çünkü Gedofrai bu yemini etmeye yanaşmıyordu. Sonunda iki taraf arasında yapılan müzakereler neticeye ulaştı ve Gedofrai vasallık yeminini etti. İki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre: *"Vaktiyle Rum Devleti'ne ait olup da şimdi kendisinin ele geçireceği tüm kentleri, ülkeleri ya da kaleleri imparatorun bu iş için göndereceği yüksek rütbeli subaya teslim edecekti."*⁵

⁵ Bizans, Gedofrai'nin vasallık yemini etmeye yanaşmaması üzerine ona yapılan yiyecek yardımını kesmiştir. Gedofrai de bu durum üzerine Hristiyanlar için kutsal gün sayılan Perşembe günü, birlikleri ile beraber İstanbul'a saldırdı. Bu durum Bizanslılara, haçlıların ne kadar güvenilmez olduklarını bir kez daha gösterdi. Haçlıların yaratmış oldukları bunca huzursuzluğa rağmen, Gedofrai vasallık yeminini kabul ettikten sonra Bizans İmparatoru, Gedofrai ve adamlarına çok miktarda altın, gümüş, kıymetli giyimler, atlar ve katırlar gönderdi. Ancak Gedofrai bundan dolayı imparatora asla minnet duymadı. İmparatorun gönderdiği hediyeleri kibrinden dolayı kabul etmeyen Bohemund gibi haçlı liderleri de vardı. Bazı haçlılar da imparatorun kendilerine az hediye verdiğinden yakınıyorlardı. Bunların başında da Raimundus Aquensis gelmekteydi. (Muhammed b. Ali Azimi, 2006, s.36, Demirkent, 1994, s.4, Demirkent, 1996, s.23-24, Harris, 2003, s.62).

Bizans, Batı'dan Türklere karşı kendilerine yardıma gelmelerini talep ettiği zaman gelen ordudan Bizans'ın ücretli askerleri olarak seferlerde kendilerine yardımcı olacaklarına inanmaktaydı. Avrupa'dan gelen bu orduların asıl amacı ise doğuda devletler kurabilmek hatta mümkün olursa Bizans'ı da ele geçirebilmektir. Bizans, I. Haçlı Seferi esnasında yaşanan hadiselerden sonra durumu kavramış, batının kendilerine bakış açılarını görmüş ve bunda dolayı da I. Haçlı Seferi sonrası düzenlenecek olan diğer seferlere sıcak bakmamıştı. Hatta Türkler ile anlaşarak, haçlıları yanlış güzergahlardan geçirtmiş ve onların kayıp vermelerine sebep olmuşlardı. Bundan dolayı da Bizans, batıların gözünde Hristiyanlığa ihanet eden bir devletti.

Düzenli haçlı ordusunun öncüleri, Gemlik'e geldiklerinde Selçuklu Türkleri ile karşılaştılar. İznik Gölü ile Pazarköyü arasında yapılan savaşı Selçuklular kazandı. Ancak arkadan çok daha kuvvetli bir birlik gelmekteydi. Haçlılar bir toplantı yaptılar ve bunun neticesinde de Selçuklu Türklerinin merkezi İznik üzerine yürümeye karar verdiler. (Şehbenderzade, 2006, s.52).

Türklerin haçlılara karşı 1096 tarihinde kazandıkları bu başarılar Kılıç Arslan'ın (1092-1107), bundan cesaret alarak, haçlı ordularını umursamamasına sebebiyet verdi. Bundan dolayı da doğudaki topraklarını genişletmek maksadıyla hazinesini, çocuklarını ve eşini İznik'te bırakarak, kendisi Malatya seferine çıktı. İznik kalesi çok iyi tahkim edilmişti. Ancak haçlı orduları da oldukça kalabalıktı. Bundan dolayı İznik Kalesi muhafızı Kılıç Arslan'dan (1092-1107) haçlılara karşı mücadele edebilmek maksadıyla takviye kuvvetler istedi. Kılıç Arslan, hemen bir takviye kuvveti yola çıkardı. Albertus Aquensis, bu takviye kuvvetleri tasvir ederken, onların tepelerden sahil kumları gibi aktığını, göz kamaştırıcı sancaklara ve altın renginde zırhlara sahip olduklarını belirtir. O aynı zamanda Türklerin okçuluktaki maharetlerine de hayran kalmıştır. Ancak bütün bu girişimlere rağmen İznik kurtarılamamıştır. Yardıma gelenler de geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Buna rağmen İznik Kalesi'ndeki savunma son ana kadar devam etmiştir.⁶

Haçlılar, 19 Haziran 1097 tarihinde İznik'i ele geçirdikten sonra buradan ayrıldılar. İki kol halinde ilerleyen haçlıların ilk grubu Bohemund'un kumandası altında Gorgori'ye geldi. Kılıç Arslan (1092-1107) burada Bohemund kumandasındaki haçlı birliklerine ani baskınlar düzenledi. Haçlılar, Türkler karşısında şaşkınlığa uğradı. Çünkü İznik'in kaybindan sonra bu kadar kalabalık bir Türk ordusu ile karşılaşabileceklerini tahmin etmiyorlardı. İki taraf arasındaki bu mücadele akşama kadar devam etti. Her iki taraf da çok fazla zayıyat verdi. Kılıç Arslan (1092-1107), haçlılar karşısında durabilecek güçte olmadığını anlayınca askerlerinin daha fazla kayıp vermesini engellemek amacıyla geri çekildi. (Erer, 2002, s.43).

Bu ilk haçlı seferi Türkler açısından tam bir felaket oldu. Bu sefer sonucunda Türkler, Marmara ve sahil bölgelerini kaybettiler. Batı Anadolu ve Karadeniz sahilleri Rumların eline geçti. İzmir'de Çaka Bey (1081-1092)⁷ tarafından kurulan devlet ortadan kalktı. Bu sefer sonrasında

⁶ İznik'in haçlılardan habersiz bir şekilde Türkler ile yapılan gizli müzakereler sonrasında alınması Bizans Devleti ile haçlılar arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine sebebiyet vermiştir. İznik'in alınmasından sonra Bizans İmparatoru Aleksios'un, Türk garnizonuna oldukça iyi davranması da haçlılarda Bizans'a karşı nefret duygusu oluşturmuştur. Onlar Bizans ve Selçuklular arasında gizlice sürdürülen bu müzakerelerin kendilerine karşı hazırlanmış bir plan olduğunu düşünmüşlerdir. (Aquensis, 2007, s.103-107).

⁷ Çaka Bey ile ilgili detaylı bilgi için bkz. (Kurat, 1966, İlgürel, 1993).

Kilikya'da Ermeniler, artık bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sefer tarihin akışını değiştirmiş ve İstanbul'un Türkler tarafından fethedilmesini üç buçuk asır geciktirmiştir.

Haçlı liderlerinin önde gelen isimlerinden Baudouin de Boulogne (1098-1100), İznik kuşatması esnasında, Urfa ile iletişim içine girmiş ve daha sonrasında da ana haçlı ordusundan ayrılarak, Urfa'ya gitmiştir. Urfa'ya giden Baudouin (1098-1100), şehrin valisi Thoros tarafından varis olarak ilan edildi. Baudouin'in (1098-1100), Urfa'ya gitmesinden kısa bir süre sonra bir halk ayaklanması meydana geldi ve bu ayaklanma neticesinde de Thoros hayatını kaybetti.⁸

İdareyi bu şekilde tek başına ele geçiren Baudouin (1098-1100), doğuda ilk haçlı devletini de kurmuş oldu (10 Mart 1098). Yönetiminin ilk dönemlerinde adam yetersizliğinden dolayı Ermenilere karşı herhangi bir tavırda bulunmayan Baudouin (1098-1100), daha sonraki süreçte haçlılardan takviye alır almaz Ermenileri etrafından uzaklaştırdı. (Urfalı Mateos, 2000, I. ve II. Haçlı Seferleri Vekayinamesi, 2005, s.38, Runciman, I, 2008, s.162).

2. ANTAKYA'DA HAÇLI-BİZANS İLİŞKİLERİ

Şehir, I. Seleukos (M.Ö. 281- M.Ö.358) tarafından M.Ö. 300 tarihinde kurulmuştur. Antakya, jeopolitik konumu itibarıyla her zaman çeşitli devletlerin dikkatini çekmiştir ve bundan dolayı da sık sık el değiştirmiştir. 638 tarihinde Abbasiler, 877 tarihinde Tolunoğulları, 944 yılında Hamdanilerin eline geçen şehir 28 Ekim 968 tarihinde ise Bizans idaresine girmiş ve bu tarihten itibaren de Bizans Devleti'nin en önemli merkezlerinden birisi olarak varlığını devam ettirmiştir. (Ostrogosky, 2006, s.269, Eran, 2007, s.40).

Şehir, 1085 tarihinde I. Süleyman Şah (1165-1236) tarafından ele geçirilmiştir. Selçuklular şehre girdikten sonra buradaki halka karşı hoşgörülü bir siyaset izlemişlerdir. Süleyman Şah'ın (1165-1236) Halep yakınlarında Tutuş ile yapmış olduğu mücadele esnasında hayatını kaybetmesi üzerine, şehrin yönetimi Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah (1055-1092) tarafından devralınmış ve Yağısıyan da (1090-1098) şehre vali olarak tayin edilmiştir. (Confessor, 1997, s.473, Ebû'l-Farac (Bar Hebraeus), 1999, s.331-332, Aksarayî, 2000, s.14-15, Azîmî, 2006, s.29, İbnu'l-Cevzî, 2011, s.261-262, Attaleiates, 2012, s.417, Belâzurî, 2013, s.161-162, İbnü'l-Adîm, 2014, s.236-237, Edwards, 1987, s.4, Sevim, 2000, s.111, Koca, 2003, s.45).

Asi Nehri'nin suladığı bu şehir haçlılar açısından hem stratejik hem de dini yönden önemliydi. Antakya, Kudüs'e yapılacak yardımlar için konumunun yanı sıra hem İncil'e inananlara Hristiyan adının burada verilmesinden dolayı hem de Petrus'un patrik olma olayı burada gerçekleştiği için önemliydi.⁹

⁸ Fulcherius Carnotensis'te bu olay şu şekilde anlatılmaktadır: *"Urfa'ya gelişinin on beşinci gününde şehir halkının, hakimlerini öldürmek için günahkarca plan yaptıklarını öğrendik. Çünkü ondan nefret ediyor ve Baudouin'in tahta çıkmasını istiyorlardı. Ve sonunda plan gerçekleşti. Bu adamın öldürülmesini engelleyemeyen Baudouin ve adamları gerçekten çok üzgündü."*(Carnotensis, 2009, s.75).

⁹ Hz. İsa'nın ölümünün ardından onun öğretisini benimseyenler, Filistin ve çevresinde takibata uğrayınca Antakya'ya sığınmışlardır. Antakya bu anlamda Hristiyanlık kimliğini oluşumunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Antakya'daki Hristiyan cemaatinin ilk önderleri Barnaba ve Aziz Paulus'tur. Ancak bunlar bir müddet sonra dinlerini

Haçlılar daha İstanbul önlerine ilk ulaştıkları andan itibaren vasallık yemini etmek istememeleri sebebiyle Bizans devleti ile bozulan ilişkileri İznik'in alınması esnasında iki taraf arasında yaşanan sıkıntılar dolayısıyla daha da kötü hale gelmiştir. Antakya'nın haçlılar tarafından alınması meselesi ise iki taraf arasındaki ilişkilerin iyice gerginleşmesine sebebiyet verecektir. Antakya meselesinde iki taraf arasındaki ilişkilerin bozulmasının sebebi şehrin meşru sahibinin kim olması gerektiğidir. Bizans Devleti'ne göre burası geçmişte Bizans Devleti'ne aitti ve Müslümanlardan geri alındığında da yeniden Bizans Devleti'ne iade edilmeliydi. Üstelik, haçlıların daha İstanbul önlerinde etmiş oldukları vasallık yemini de bunu gerektiriyordu. Haçlılar açısından bakıldığında ise onların Anadolu'ya asıl geçme sebepleri doğuda toprak elde etmektir.

Yağısyan'ın (1090-1098) hakimiyetindeki Antakya, 21 Ekim 1097 tarihinde haçlılar tarafından kuşatıldı. Haçlı ordusu oldukça kalabalık ve ağır zırhlara sahip olmasına rağmen zorlu bir yol katettiklerinden dolayı yorgundu. Onlar şehre ulaşır ulaşmaz saldırıya geçmesi ve bir müddet dinlenmeyi uygun buldu. Bu arada Yağısyan da (1090-1098), Halep Meliki Rıdvan, Dımaşk Emiri Dukak, Hıms Emiri Cenâhüddevle, Musul Valisi Kürboğa, Serûc Emiri Artukoğlu Sökmen, Sincar Emiri Arslantaş, Samsat Emiri İlgazioğlu ve Diyarbekir Bölgesi'ndeki diğer Türk beylerinden yardım istemiştir. Aynı zamanda herhangi bir ihanet olayına mahal vermemek için de Grek ve Ermeni halkı şehir surlarının dışına çıkardı. Bu esnada Şii Fatimi halifeliği de Kudüs'ü işgal ederek, Türkler aleyhine haçlılar ile bir anlaşma yaptılar. Aslında haçlılar, Türkler karşısında her anlamda güçlü durumdaydılar. Buna rağmen Antakya üzerinde sekiz ay beklemek zorunda kaldılar. (Kotan, 1974, s.36-37, Turan, 2004, s.141, Kırpık, 2009, s.88).

Kuşatmanın uzaması haçlılar arasında huzursuzluklar meydana çıkmasına ve haçlı ordusundan kopmalara sebebiyet verdi. Kuşatmaya katılan haçlı liderlerinden Normandiya dükü ordudan ayrılmıştır. Yine haçlıların önemli liderlerinden Etienne de Blois de savaşa karşı isteksizleşmiş ve ordudan kopmak için fırsat kollamaktadırlar. Raymond ve Godefroi ise kuşatma esnasında hastalanmışlar ve bundan dolayı da Antakya kuşatmasında herhangi bir faaliyette bulunamamışlardır. Ordudan kopanların içerisinde şüphesiz en dikkat çekici olanı haçlı ordusunda, Bizans Devleti'nin temsilciliğini yapan Tatikios'dur. Tatikios'un haçlı ordusundan ayrılmasının çeşitli sebepleri olduğu ifade edilmektedir. Ancak en muhtemel sebep, Bohemund'un yaydığı bir şayiadır. Buna göre, Aleksios, Kürboğa'yı haçlılar üzerine yönlendirmiştir. (Lilies, 1993, s.33, France, 1994, s.210, Asbridge, 2000, s.34, Cadomensis (Ralph of Caen), 2005, s.84).

Bohemund, Bizans Devleti'nin, Antakya kuşatmasına karışmasını istememekteydi. Çünkü Bizans Devleti Antakya kuşatmasında yer alırsa, haçlılar ve Bizans arasında yapılan vasallık yemini uyarınca, bu bölgenin Bizans'a terk edilmesi gerekmektedir. Bohemund'un böyle bir söylentiye çıkarmasının muhtemel sebebi Bizans'ı bölgeden uzaklaştırmaktı. Tatikios'un ordudan ayrılmasının bir diğer sebebi olarak ise orduda yaşanan açlık ve kıtlıktan dolayı Antakya'nın alınması konusunda umutsuzluğa düşmesidir. (Anna Komnena, 1996, s.334). Yağısyan (1090-

yaymak için Antakya'dan ayrıldıklarından dolayı onların yeri Aziz Petrus'a kalmıştır. Petrus hem Hristiyanlığın ilk papası olması hasabıyla hem de kurmuş olduğu Aziz Petrus Kilisesi ile Hristiyanlığı kurumsallaştırmasından dolayı oldukça önemli bir yere sahiptir. Petrus, İmparator Neron döneminde, Hristiyanlık açısından bir başka önemli isim olan Paulus ile birlikte M.S. 65-67 yıllarında idam edilmiştir. (Amiot, 1962, s.34, Barnes, 2006, s.121).

1098), bütün gayreti ile Antakya'yı savunuyordu ancak haçlılar da sürekli denizden takviye alıyorlardı. Bu arada durumun ciddiyetini kavrayan Türk beylerinden Musul Valisi Kürboğa, Artukoğlu Sökmen, Rıdvan ve Dukak beyler de Antakya'ya yardıma koştular. Haçlılar bir süre sonra yiyecek sıkıntısı yaşamaya başladı. Hatta bir ara o kadar zor durumda kaldılar ki Kürboğa'ya anlaşma teklifinde dahi bulundular. Bu yiyecek sıkıntısı dolayısıyla haçlılar Bizans İmparatoru Aleksios'dan da (1048-1118) yardım talep etmişlerdir. Ancak Bohemund başta olmak üzere bazı haçlı reisleri Bizans'tan yardım istenilmesine karşı çıktılar. Çünkü Bizans'tan yardım aldıktan sonra Antakya'yı ele geçirirlerse bu bölgenin Bizans'a verilmesi gerekmekteydi. Bu yüzden haçlı reisleri bir toplantı yaptılar ve bu toplantı neticesinde Antakya'ya önce kim girerse şehrin ona ait olmasına dair bir karar alındı. (İbnü'l Esir, XI, 1987, s.230, Kotan, 1974, s.36-37, Erer, 2002, s.48, Turan, 2004, s.141, Runciman, I, 2008, s.168).

Haçlıların, Antakya'yı almak için tek çareleri ihanet yoluyla ele geçirmektir. Sonunda bu amaçlarını gerçekleştirdiler. İki Kız Kardeş Kulesi'nin muhafızı olan Firuz daha önceden işlemiş olduğu bir suç nedeni ile Yağısyan (1090-1098) tarafından cezalandırılmıştı. Bohemund'un askerleri Firuz ile yapılan anlaşma gereğince, İki Kız Kardeş Kulesi'ne dayadıkları bir merdiven ile surları çıktılar ve sonra da şehrin kapılarını diğer haçlı askerlerine açtılar. Bu sayede şehre giren haçlılar, önlerine gelen herkesi öldürdüler. Yağısyan (1090-1098), şehirden kaçmayı başardı ancak bu kaçış esnasında atından düşerek yaralandı. Daha sonra da bir Ermeni tarafından yakalanarak öldürüldü. Süryani Mikhail'de Yağısyan'ın (1090-1098) öldürülmesi olayı şu şekilde nakledilmektedir: *"Franklar, dokuz aydan beri Antakya'ya hücum ediyorlardı. Şehrin Türk reisi Yağısyan (Aghousian)'dı. Yağısyan, Haleb'e gitmek üzere yola çıktı. Yolda bazı Ermeniler, onun üzerine saldırdılar ve başını kesip Franklara götürdüler."* (Demirkent, 1996, s. 41, Runciman, I, 2008, s.77).

Antakya'nın ele geçirilişi sadece Türklerin Anadolu'daki varlıkları açısından değil, Bizans-Haçlı ilişkileri anlamında da bir dönüm noktasıdır. Çünkü haçlılar, etmiş oldukları vasallık yemininin aksine hareket ederek, Antakya'yı Bizans'a teslim etmeleri gerekmesine rağmen bunu yapmamışlardır. Bizans, haçlıların Anadolu'ya yerleşmek amacıyla geldiklerini artık iyice anlamıştır.

28 Haziran 1098'de resmen kurulan Antakya Haçlı Kontluğu'nun ilk lideri Bohemund olacaktır. Ancak Bohemund'un bir süre sonra Gümüştekin tarafından esir alınarak, Niksar Kalesi'ne hapsedilmesi üzerine onun yerini yeğeni Tankred almıştır. 1103 yılına gelindiğinde, Bohemund bu esareten kurtulacak ve yeniden Antakya hakimiyetini eline geçirecekse de, bu hakimiyet uzun sürmeyecektir. Nitekim Bohemund'un 7 Mayıs 1104 tarihinde Artukoğlu Sökmen ve Musul Valisi Çökürmüş karşısında uğramış olduğu yenilgi neticesinde Antakya Haçlı Kontluğu'nun başına yeniden Tankred geçecektir. Tankred dönemi, Antakya Haçlı Devleti sınırlarının en çok genişlediği dönemdir. Bu dönemde kontluğun sınırları Haleb'e kadar genişleyecektir. (Runciman, I, 2008, s.19-159).

Tankred'in ölümünden sonra Antakya Haçlı Kontluğu için de kötü günler başlamıştır. Önce Tankred'den sonra başa geçen Roger hayatını kaybetmiş, arkasından da kontluğun başına geçen II. Bohemund'un, Danişmentli Beyi Emir Gazi ile girmiş olduğu mücadele neticesinde hayatını kaybetmesi kontluğun daha da yıpranmasına sebebiyet vermiştir. 1137 yılında Bizans İmparatoru

Aleksios (1048-1118), Antakya'yı kuşatmış ve burayı kısa bir süre içerisinde teslim almıştır o dönemde kontluğun başında bulunan Raymond de Poitiers, Aleksios'a (1048-1118) sadakat yemini etmiştir. 1142 yılında ise Raymond de Poitiers ve Latinler arasında Bizans'a karşı bir yakınlaşma meydana gelmiş ve bunun neticesinde Raymond, Bizans ile yapmış olduğu anlaşmadan vazgeçmiştir. (Runciman, I, 2008, s.19-159). Antakya daha sonraki süreçte özellikle Zengiler tarafından da çeşitli tarihlerde kuşatılacaktır. Sonunda da Sultan Baybars'ın (1223-1277) Antakya'yı fethetmesi ile birlikte Doğu Akdeniz'de kurulan bu önemli haçlı kontluğu da ortadan kalkmış olacaktır.

SONUÇ

Bilindiği üzere haçlı seferleri düşüncesinin ortaya çıkış sebebinde Bizans Devleti'nin oldukça büyük bir payı vardır. Çünkü Bizans, haçlılardan yardım istediği dönemde bir taraftan Selçuklu Türkleri, bir taraftan Çaka Bey bir taraftan da Peçenekler tarafından sürekli olarak bir baskı altında tutulmaktaydı. Bu durum karşısında oldukça zor durumda kalan Bizans Devleti, bütün bu güçler karşısında tek başına mücadele edemeyeceğini anlayınca batıdan yardım istemek mecburiyetinde kalmıştır. Bizans Devleti batıdan bu yardımı isterken, haçlılara ettireceği vasallık yemini sayesinde, Türklere karşı kaybetmiş olduğu toprakları yeniden ele geçirebileceğini, onlardan paralı asker olarak faydalanabileceğini düşünüyordu. Ancak ilk haçlı seferinden itibaren, Bizans Devleti haçlılardan umduğu yardımı bulamayacağını anlamıştı. Çünkü haçlılar ilk olarak geçmiş oldukları bütün Bizans topraklarında özellikle de Balkanlarda oldukça fazla huzursuzluğa sebebiyet vermişlerdi. Hatta güzergâhları üzerinde bulunan dindaşlarını da zaman zaman katletmekten geri durmamışlardı. İstanbul önlerine geldiklerinde de aynı taşkınlıklarına devam ettiler.

Haçlı seferlerinin başlamasındaki en önemli şey din olgusuydu. Batılılar sözde doğudaki kardeşlerini, Müslümanların zulmünden kurtarmak için bu seferleri düzenliyorlardı. Oysa, daha Müslümanlarla mücadeleye dahi girilmeden kendi dindaşlarına vermiş oldukları zararlar gösterdi ki din haçlılar açısından sadece amaçlarına ulaşılabilmesi için bir argüman. Haçlıların asıl amaçları ise hiç şüphesiz ki ekonomik bir takım kazançlar elde edebilmektir. Çünkü onlar daha bu seferleri başlatmadan önce doğunun zenginliklerini hakkında fikir sahibiydiler ve o dönem Avrupası'nda hiç de iyi olmayan ekonomik durumun düzeltilmesinin tek çaresi olarak da doğuya düzenlenecek olan bu seferleri görüyorlardı.

Haçlıların, Bizans Devleti'ne vasallık yemini etme konusunda zorluk çıkarmaları da iki taraf arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine sebebiyet vermiştir. Bizans Devleti, haçlılardan beklediği yardımı alamayacağını anlayınca Türkler ile gizli bir müzakere yaparak, İznik'i ele geçirmiştir. Bu şehri aldıktan sonra da, şehirde bulunan Türk garnizonuna oldukça iyi davranmıştır. Bu durum, haçlıların Bizans'a karşı zaten olumsuz olan düşüncelerini daha da olumsuz hale getirmiştir.

Antakya'nın haçlılar tarafından ele geçirilmesi meselesi de iki taraf arasında zaten var olan sorunları iyice gün yüzüne çıkarmıştır. Nitekim haçlılar yapmış oldukları vasallık yemini mucibince Antakya'yı ele geçirdikten sonra Bizans'a teslim etmeleri lazım gelirken, Antakya'da kendi kontluklarını kurmuşlardır. Bu durum Bizans'ın haçlılara asla güvenilemeyeceğini bir kez

daha anlamalarını sağlamıştır. I. Haçlı Seferi'nden sonraki süreçte Bizans Devleti haçlılara karşı bir taraftan Türkler ile ittifaklar kurarken diğer taraftan da haçlılara da, onlardan mümkün mertebe iyi tavizleri elde edebilmek amacıyla, yardımcı olmaya çalışmıştır. Haçlılar ise Bizans Devleti'nin kendilerine karşı samimi olmadığını hissetmişler ve buna uygun bir politika izlemeye çalışmışlardır. Şunu netlikle ifade edebiliriz ki; ilk üç haçlı seferi sonrasında hem Bizans'ta haçlılara karşı hem de haçlılarda Bizans'a karşı bir nefret duygusu oluşmuş bu da IV. Haçlı Seferi esnasında batıların İstanbul'u hiç acımadan istilalarına ve yağmalarına sebebiyet vermiştir.

EXTENDED ABSTRACT

As it is known, one of the reasons for the start of the crusades, perhaps most importantly, was that the Byzantine State was unable to fight the threat of the Seljuks on the one hand, the Çaka Principality on the one hand, and the Pechenegs on the other, and therefore asked for help from the West. While the Crusaders were calling for the First Crusade, they set out to save their so-called religious brothers in the East from the oppression of the Turks. When the first crusades of the Byzantine State started, they thought that they could take advantage of the crusaders like mercenaries, and that they could take back the Byzantine lands that the Turks had captured thanks to them. However, from the first time, the Byzantines were disappointed in this sense. Because the crusaders had come to settle in the East. Also, every expedition they organized had become a process of disintegration of the Byzantine Empire. Therefore, when the Byzantine State conquered that the crusaders were not well-intentioned, they had to take some precautions against them from the first time. These measures they took left the crusaders in a very difficult situation, therefore, the crusaders had a hatred against Byzantium. Before the Crusades, it is very difficult to say that the Byzantine State had much information about the westerners and the westerners about the Byzantine State. Except for places like Southern Italy, where Byzantines and westerners lived together, the relations between the two sides were mostly due to factors such as mercenaries, ambassadors, merchants and travelers. In the bilateral relations realized through these, the crusaders defined the Byzantines as "cowardly and feminine", and the Byzantines defined the westerners as "barbarian". Especially the failures of Byzantium against the Turks caused the westerners to adopt an even more contemptuous attitude towards them. Although the two sides had this point of view towards each other, the crusaders considered it necessary to organize such an expedition in order to save their so-called Christian brothers in the East from the persecution of the Turks, and they set out for this purpose in 1096. However, from the moment they entered the Byzantine border, the treatment they received from the Byzantines disappointed them. Because the crusaders were attacked by the mercenaries of the Pechenegs and Byzantium, especially in the Balkans. In fact, the effect of the unrest that the crusaders had in the Balkan lands had a great impact on this situation. When Bohemund asked a few people he had captured from the Pechenegs why they were attacking the crusaders, they said that the Emperor ordered them to do so. Likewise, Raymond, Count of Toulouse, felt very safe from the moment they stepped into the Byzantine borders. Because according to them, this is the land of their co-religionists. However, in the following process, they were attacked by the Slavs and then by the Pechenegs, and when they came to Istanbul, they saw that the gates of the city were closed to them, which sparked their negative attitude towards Byzantium in the future. The most important problem between the Byzantine State and the Crusaders was the request of the Byzantine vassalage. When

the Byzantine State demanded the oath of vassalage from the crusaders, some crusader leaders such as Godefroi de Bouillon, Tancred, Count of Toulouse, Raymond, refused this with a harsh language. On top of that, the demand of the Byzantines to return the lands that used to belong to the Empire from the places to be captured in Anatolia to Byzantium caused the crusaders to react even more against Byzantium. In terms of the Byzantine State, there were many reasons to hear the same reaction against the crusaders. For example, because Godefroi, one of the crusader leaders, did not want to take the oath of vassalage, Alexios cut off the food supply he sent to his camp. Godefroi also attacked Istanbul with his troops on Thursday, which is considered a holy day for Christians. This situation once again showed the Byzantines how unreliable the crusaders were. Despite all the unrest in Istanbul, after Godefroi accepted the oath of vassalage, the Byzantine Emperor sent Godefroi and his men in large quantities of gold, silver, precious clothes, horses and mules. However, Godefroi was never grateful to the Emperor for this. There were also crusader leaders like Bohemund, who did not accept the gifts sent by the emperor because of his arrogance. Some crusaders also complained that the Emperor had given them few gifts. Chief among these was Raimundus Aquensis. As it is known, the first army of the First Crusade set out under the leadership of the monk Pierre l'Ermite. When this army came to Istanbul, they caused some riots. The Byzantine Emperor Alexios also quickly transferred them to Anatolia in order to prevent the events launched by the crusaders from causing further damage to Istanbul. Alexios allocated a place to the Crusaders near Yalova and advised them to wait for the regular army to arrive before encountering the Turks. However, the crusaders ignored the words of Alexios and made plundering movements in the Turkish regions before the regular crusaders arrived. These irregular crusaders were destroyed by the Turks. Since the Crusaders were looking for a whipping boy in every failure they experienced, the responsibility of this failure suffered by Pierre l'Ermite's army was placed on the Byzantine Emperor. The issue of the capture of Antakya by the crusaders also brought to light the already existing problems between the two sides. As a matter of fact, the crusaders, due to their vassal oath, had to hand it over to Byzantium after capturing Antakya, but they established their own county in Antakya. This situation made Byzantium understand once again that the crusaders could never be trusted. In the process after the First Crusade, the Byzantine State tried to help the crusaders as much as possible, while establishing alliances with the Turks against the crusaders, on the other hand, in order to obtain good concessions from them. The Crusaders, on the other hand, felt that the Byzantine State was not sincere towards them and tried to follow a policy accordingly. We can clearly state that; After the first three crusades, there was a feeling of hatred both against the crusaders in Byzantium and against Byzantium in the crusaders. During the Crusades, the westerners invaded and looted Istanbul without mercy.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmada bilimsel araştırma ve etik ilkelere uyulduğu ayrıca çalışma boyunca yararlanılan eserlerin tamamının kaynakçada verildiği beyan olunur.

KAYNAKÇA

- Agullers, R. (Raymond D'aguilers). (1921). *Historia Francorum Qui Ceperunt Jerusalem*, İng. Çev. August C. Krey, The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants, Princeton.
- Aksarayî. (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr*. (M. Öztürk, Trc.). TTK Yayınları.
- Amiot, F. (1962). *The key concepts of St. Paul*, Freiburg/Nelson.
- Anna Komnena. (1996). *Alexiad Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos döneminin tarihi (Malazgirt Sonrası)*. (B. Umar, Çev.), İnkılap Kitabevi.
- Anonim Haçlı Tarihi.(2013). (E. Ayan, Çev.), Selenge Yayınları.
- Aquensis, A. (2007). *Historia Ierosolimitana History of the Journey to Jerusalem*,(S. B. Edgthor, Çev.), Oxford Medieval Text.
- Asbridge, T. (2000). *The Creation of the Principality of Antioch 1098-1130*. The Boydell Press.
- Azîmî. (2006). *Azîmî Tarihi: Selçuklular dönemiyle ilgili bilgiler (H. 430-538=1038/39-1143/44)*, (A. Sevim, Trc.), TTK Yayınları.
- Barnes, A. (2006). *İsa ve Pavlus aynı fikirde miydi?*, (A. S. Yıldırım, Çev.), Haberci Baskı Yayın Dağıtım.
- Belâzurî. (2013). *Fütûhu'l Büldân: Ülkelerin fetihleri*, (Mustafa Fayda, Çev.), Siyer Yayınları.
- Blumenthal, U. R. (2006). "Clermont, Council (1095)", *The Crusades An Encyclopedia*, A. V. Murray (Ed.),Vol. I, ABC-Clio 2006, s.263-265.
- Cadomensis, R. (Ralph of Caen). (2005). *The Gesta Tancredi a History of the Normans on the First Crusade*, (Bernard S. Bachrach & David S. Bachrach, Trc.), Ashgate Publishing Company.
- Carnotensis, F. (2009). *Kudüs Seferi*, (İ. B. Barlas, Çev.), IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Demirkent, I. (1994). *Urfa Haçlı kontluğu (1098-1118)*. TTK.
- Demirkent, I. (1996). "Haçlılar", *DİA*, XVI. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Demirkent, I. (2013). *Haçlı seferleri*. Dünya Yayıncılık.
- Deniz, A., K. Kamacı. (2013). *Ortadoğu ve Avrupa'nın sendromu Haçlı Seferleri*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ebû'l-Farac (Bar Hebraeus). (1999). *Abûl-Farac Tarihi*, II, (Ö. R. Doğrul, Trc.). TTK Yayınları.
- Edwards, R. W. (1987). *The Fortifications of Armenian Cilicia*. Dumbarton Oaks Publishing.
- Ercan, Y. (2001). Ermeniler ve Ermeni Sorunu. *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı*,1(37), 36-52.
- Erer, R. (2002). *Türklere karşı Haçlı Seferleri*. Kaknüs Yayınları.
- Ersan, M. (2007). *Selçuklular zamanında Anadolu'da Ermeniler*. TTK.
- Filibeli Ahmet Hilmi Şehbenderzade. (2006). *İslam Tarihi*. Ötüken Yayınları.
- France, J. (1994). *Victory in the East: A Military History of the First Crusade*. Cambridge University Press.
- Ostrogosky, G. (2006). *Bizans Devleti*, Çev. (Fikret Işıltan, Çev.), TTK.
- Harris, J. (2003). *Byzantium and Crusades*. The Both Press.
- I ve II. Haçlı Seferleri Vekayinamesi*. (2005). Notlar: H. A. R. Gibb, (V. İlmen, Çev.). Yaba Yayınları.
- İbnu'l-Cevzî. (2011). *Mir'âtü'z-Zamân fî Târîhi'l-ayân'da Selçuklular*,(Ali Sevim, Trc.), TTK.
- İbnü'l Esir. (1987). *İslam Tarihi El Kamil Fit-Tarih Tercümesi*, XI., (A. Ağırakça & A. Özeydin), Bahar Yayınları.
- İbnü'l-Adîm. (2014). *Zübdetü'l-Haleb min Târîhi Haleb'de Selçuklular (H. 447-521 = 1055-1127)*, (Ali Sevim, Trc.), TTK.
- İnce, F. (2019). *IV. Haçlı Seferi ve Trabzon*. Serander Yayınevi.
- İnce, F. (2020). *Nureddin Mahmud b. Zengi ve Haçlılarla mücadelesi*. Serander Yayınevi.
- Kaleli, E. (2018). "Bizans ve Haçlı seferleri", III. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı, Alanya 2018, s.1254-1259.
- Kırpık, G. (2009). *Doğu'nun ve Batı'nın gözünden Haçlılar*. Selenge Yayınları.
- Koca, S. (2003). *Türkiye Selçukluları tarihi: Malazgirt'ten Miyokefalon'a (1071-1176)*.Karam Yayınları.
- Kotan, N. (1974). *Türk ve İslam Alemine karşı Haçlı Seferleri*. Kemal Matbaası.
- Krey, A. C. (1921). *The first Crusade*. Princeton University Press.
- Kurat, A. N. (1966). *Çaka Bey*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Lilies, R.J. (1993). *Byzantium and the Crusader states 1096-1204*. (J. C. Morris ve Jean E. Ridings, Trc.), Clarendon Press.

- Mikhail Attaleiates. (2012). *Historia*. (A. Kaldellis ve Dimitris Krallis, İng. Trc.), *The History*. Harvard University Press, 2012, (Bilge Umar, Türkçe Trc.), *Tarih*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008.
- Monochus, R. (Robert the Marx). (2005). *Historia Iherosolimitana*. (C. Sweetenham, Trc), *Robert the Mark's History of the First Crusade*. Burlington.
- Muhammed b. Ali Azimi. (2006). *Azimi tarihi, Selçuklularla ilgili bölümler (H.430-538=1038/39-1143/44), Metin, Çeviri, Notlar ve Açıklamalar*, (A. Sevim)TTK.
- Müçteba İ. (1993). *Çaka Bey, İ.A., VIII., İSAM*.
- Nicolle, D. (2001). *Essential histories the Crusades*. Osprey Publishing.
- Oldenburg, Z. (1996). *The Crusaders*. (A. Carter Trc), New York.
- Riley-Smith, J. (2003). *The First Crusade and the Idea of Crusading*. Continuum.
- Runciman, S. (2008). *Haçlı Seferleri tarihi, I.* (F. Işıltan, Çev.), TTK.
- Sevim, A. (2000). *Suriye ve Filistin Selçukluları tarihi*. TTK.
- Theophanes Confessor. (1997). *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Eastern History AD 284-813*, İngilizce trc. (Cyril Mango ve Roger Scott, Trc.), Clarendon Press.
- Turan, O. (2003). *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi tarihi*. Ötüken Neşriyat.
- Turan, O. (2004). *Doğu Anadolu Türk Devletleri tarihi*. Ötüken Neşriyat.
- Urban and Crusaders*. (1901). D. C. Munro (Ed.), The Department of The History of Pennsylvania, Philadelphia.
- Urfalı Mateos. (2000). *Urfalı Mateos Vekayinamesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136- 1162)*, (H. D. Andresyan, Çev.), TTK.